



NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 13. november 2019 av Høyesterett i avdeling med

dommer Magnus Matningsdal

dommer Erik Møse

dommer Bergljot Webster

dommer Kine Steinsvik

kst. dommer Tone Sverdrup

HR-2019-2095-A, (sak nr. 19-110627STR-HRET)

Anke over Hålogaland lagmannsretts dom 14. juni 2019

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Påtalemyndigheten

(statsadvokat Tor Børge Nordmo)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder spørsmålet om en kroppsskade faller inn under straffeloven § 273 eller om skaden skal anses som grov etter § 274 jf. § 273.
- (2) A, født 00.00.2001, ble 3. september 2018 satt under tiltale for 3. august 2018 å ha slått B i hodet med en 0,7 liter brennevinsflaske. Flasken knuste og B ble påført et kutt i pannen som måtte sys med fire sting. Kroppsskaden ble i tiltalebeslutningen karakterisert som grov, særlig fordi den var forøvd ved bruk av «særlig farlig redskap».
- (3) Senja tingrett avsa 31. januar 2019 dom med slik domsslutning:
- «A, født 00.00.2001, frifinnes.»**
- (4) Dommen ble avsagt under dissens fra fagdommeren. Flertallet la til grunn at A handlet i nødverge, jf. straffeloven § 18, og derfor måtte frifinnes.
- (5) Påtalemyndigheten anket frifinnelsen til Hålogaland lagmannsrett, som ved dom 14. juni 2019 fant A skyldig. Lagmannsrettens flertall kom til at han hadde handlet i nødverge, men at handlingen var straffbar fordi den gikk ut over rammen for det som var forsvarlig, jf. straffeloven § 18 første ledd bokstav c. En av meddommerne dissenterte. Lagmannsrettens dom har følgende domsslutning:
- «1. A, født 00.00.2001, dømmes for en overtredelse av straffeloven § 274 første ledd jf. § 273 til samfunnsstraff i 90 timer med en gjennomføringstid på fire måneder, subsidiært fengsel i 90 dager.**
- 2. Saksomkostninger idømmes ikke.»**
- (6) *A og hans verger* har anket til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen og lovanvendelsen. Han har anført at lagmannsretten uriktig har lagt til grunn at kroppsskaden må anses som grov etter straffeloven § 274 første ledd. Det er ikke tilstrekkelig at ett av momentene i § 274 første ledd bokstav a-f er oppfylt. Det må foreligge en skade som går ut over det som er nødvendig for å fylle gjerningsinnholdet i § 273. Han anfører videre at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle.
- (7) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og har anført at lagmannsrettens dom er korrekt.
- (8) *Jeg er kommet til* at anken må tas til følge, og at straffen må settes noe ned.
- (9) *Nærmere om hendelsesforløpet*
- (10) A var den aktuelle ettermiddagen på «førfest» hos noen venner. Han drakk alkohol og ble beruset. På kvelden dro vennegjengen til X sentrum, der det var tivoli i forbindelse med at «X i Fest» ble arrangert den aktuelle helgen. A hadde med seg en flaske Absolut vodka inn på tivoliet. Fornærmede, som også var beruset, ble oppmerksom på flasken med sprit, og spurte flere ganger om å få en dram. Tiltalte sa nei til å gi fornærmede sprit.
- (11) Det er ikke omstridt at A etter dette slo den halvfulle spritflasken i pannen på fornærmede slik at flasken ble knust. Slaget traff ham like over venstre øye, og fornærmede ble påført et to centimeter langt kutt som ble sydd med fire sting. Om bakgrunnen for slaget har A og

fornærmede gitt ulike forklaringer. Lagmannsretten kom til at det var en rimelig mulighet for at As forklaring var riktig, og den ble lagt til grunn for domfellelsen. Forklaringen fremgår av tingrettens dom og er sitert av lagmannsretten:

«Tiltalte har forklart at han ble angrepet av fornærmede som dyttet ham flere ganger i bakken hvor tiltalte også ved en anledning slo hodet sitt i asfalten. I tillegg skal fornærmede ha slått flere slag med knyttet hånd etter hodet og kroppen til tiltalte. Videre har tiltalte forklart at hans to venner C og D prøvde å holde fornærmede unna tiltalte, men at de ikke klarte dette. For å komme seg unna ett av slagene til fornærmede dukket tiltalte og satte seg på kne. Tiltalte har forklart at han på dette tidspunktet var voldsomt redd for å få seg juling av fornærmede. Han tok derfor opp en halvfull flaske med sprit som han hadde liggende i ryggsekken sin. Deretter reiste tiltalte seg opp og slo spritflasken i hodet/ansiktet på fornærmede. Tiltalte har forklart at han slo hardt fordi han ønsket å sette fornærmede ut av spill, slik at han selv kunne komme seg bort fra situasjonen.»

(12) For så vidt gjelder skadene på fornærmede heter det i lagmannsrettens dom:

«Lagmannsretten legger til grunn som forklart av fornærmede at han umiddelbart ble helt omtåket av slaget, og at han i en uke etter hendelsen følte seg uvel og stort sett var sengeliggende. Han var på denne tiden student og hadde derfor ikke behov for sykemelding. Han må likevel vurderes som arbeidsufør denne uken.»

(13) *De rettslige spørsmålene*

(14) A og hans verger har anket over lagmannsrettens saksbehandling. Det er anført at domsgrunnene er mangelfulle. Etter mitt syn er lagmannsrettens domsgrunner klart tilstrekkelige til å prøve lovanvendelsen, noe forsvareren for Høyesterett også synes å være enig i. Anken på dette punktet kan dermed ikke føre frem.

(15) Videre er det anket over lagmannsrettens lovanvendelse. Spørsmålet er som nevnt om skaden fornærmede ble påført faller inn under straffeloven § 273 eller om den skal anses som grov kroppsskade, jf. § 274 jf. § 273.

(16) Paragraf 274 første ledd har følgende ordlyd:

«Grov kroppsskade straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om kroppsskaden er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge uheldelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død, og for øvrig om den

- a) har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- b) er begått mot en forsvarsløs person,
- c) har karakter av mishandling,
- d) er begått av flere i fellesskap,
- e) er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne, eller
- f) er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.»

(17) Ordlyden – «grov kroppsskade» – indikerer at det er skadens grovhet og ikke den skadevoldende handlingens grovhet som er det sentrale for om bestemmelsen skal komme til anvendelse. Det samme gjør den innledende oppregningen i andre punktum; «uhelbredelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død». Alle momentene knytter seg til skadens karakter og tilsvarer i grove trekk straffeloven 1902 § 229 andre og tredje straffalternativ på henholdsvis fengsel inntil seks og ti år. Oppregningen i bokstavene a–f – som det «for øvrig» skal legges vekt på – knytter seg til den skadevoldende handlingen og fremstår som mer underordnet.

(18) En tilsvarende forståelse av bestemmelsen er lagt til grunn av Høyesteretts ankeutvalg i HR-2019-632-U. I avsnitt 12 understrekes at det særlig er konsekvensen av skadetilføyelsen som skal tillegges vekt etter § 274 første ledd. Det at «ett eller flere av de momenter som er medtatt i bokstavene a–f er oppfylt, er ikke i seg selv tilstrekkelig til at § 274 kommer til anvendelse». Dette er utdypet i avsnitt 13:

«I saken her er fornærmede påført en kroppsskade, men om skadens omfang skal kunne begrunne anvendelse av § 274, må det være tale om en merskade utover det som er nødvendig for å fylle gjerningsinnholdet i § 273. Det er det knapt nok tale om i denne saken, og lagmannsrettens begrunnelse for subsumsjonen må vurderes på denne bakgrunn.»

(19) Ankeutvalget kom til at det i en slik situasjon ville være betenkelig å anvende § 274 med den hovedbegrunnelse at skaden var påført fornærmede «av flere i fellesskap», se avsnitt 14.

(20) Lovhistorikken gir også veiledning for grensen mellom § 273 og § 274. Paragraf 273 avløser straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ. Frem til endring ved lov 25. juni 2010 nr. 46 hadde bestemmelsen en øvre strafferamme på fengsel inntil tre år. Var handlingen utført med «Kniv eller andet særlig farlig Redskab», eller forelå det andre særdeles skjerpene omstendigheter, jf. § 232, økte øvre strafferamme til fengsel inntil seks år. Ved innføringen av straffeloven 2005 ble § 232 ikke videreført direkte, men i stedet inkorporert i § 272 og § 274. Samtidig ble den øvre strafferammen i § 273 hevet til fengsel i seks år. I Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 182 uttales det at bakgrunnen for denne strafferammen var at «ved pådømmelse etter straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ, jf. § 232, kan straffen forhøyes med inntil 3 år, altså inntil 6 år». Dette tilsier at dersom en handling tidligere ville ha blitt vurdert etter straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ jf. § 232, må utgangspunktet være at det er § 273 som skal anvendes i dag.

(21) Økningen av strafferammen har også den konsekvens at med en øvre strafferamme på fengsel inntil seks år, vil det sjelden tenkes tilfeller hvor øvre strafferamme ikke er tilstrekkelig ved straffutmålingen. Samtidig er det ikke holdepunkter for at § 274 bare er forbeholdt tilfeller hvor det finnes riktig å utmåle en straff over fengsel i seks år.

(22) På bakgrunn av ordlyden, forarbeidene, lovhistorien og HR-2019-632-U mener jeg at utgangspunktet må være at hvis en handling ikke har fått følger som går nevneverdig ut over hva som objektivt sett kreves etter § 273, skal denne bestemmelsen benyttes selv om ett av momentene i § 274 første ledd bokstav a til f foreligger. Jeg kan imidlertid ikke se at det er grunnlag for å oppstille et absolutt krav om at det alltid må foreligge en følge som går nevneverdig ut over nedre grense for å anvende § 273 for at § 274 skal kunne være anvendelig. Det kan nok tenkes tilfeller hvor handlingens karakter har et slikt alvor at det

rent unntaksvis vil være riktig å benytte § 274 selv om skaden isolert sett ikke går nevneverdig ut over det som vil falle inn under § 273.

- (23) Dersom handlingen derimot har fått følger som omhandlet i § 274 andre punktum, og lovbryteren har opptrådt uaktsomt med hensyn til denne følgen, jf. § 24, skal som hovedregel § 274 anvendes. Spørsmålet om grensen mellom §§ 273 og 274 er dermed først og fremst aktuell dersom handlingen har fått noe mindre alvorlige følger enn de som er nevnt i § 274 andre punktum. Det vil altså si i de tilfellene der det foreligger en skade som går en god del ut over nedre grense for å anvende § 273, jf. HR-2019-632-U. Avgjørende vil være en totalvurdering av skadens omfang, utvist skyld og om ett eller flere av momentene i bokstav a til f foreligger – herunder hvor alvorlige de er. Men de skal gjennomgående være grovere enn ved det tilsvarende valget mellom §§ 272 og 271, jf. Rt-1997-1003 og Rt-1999-907 om det tilsvarende spørsmålet i forhold til straffeloven 1902 § 232 første punktum om straffskjerpning ved «andre særdeles skjerpene omstendigheter».
- (24) *Vurderingen av den konkrete saken*
- (25) I Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 430 har departementet vist til Rt-2007-1052 som et eksempel på et tilfelle som ligger i nedre sjikt av § 274. Fornærmede hadde der fått brudd i nesen, ansiktsskjelettet og var blitt påført hjernerystelse. Det er ikke nevnt i proposisjonen, men fornærmede ble sykemeldt i fire uker som følge av volden. Jeg mener at skadene i Rt-2007-1052 er klart mer omfattende enn de skadene fornærmede i vår sak er påført: Han fikk et kutt i pannen som måtte sys med fire sting, han ble omtåket av slaget, følte seg uvel og var stort sett sengeliggende i én uke etter hendelsen.
- (26) Lagmannsretten anså fornærmede som arbeidsudyktig den uken han stort sett var sengeliggende. Dette er ikke en «arbeidsudyktighet av noen varighet», jf. § 274 første ledd andre punktum. Jeg viser til Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 429–430 hvor det fremgår at det er tale om en skjønnsmessig vurdering. Men terskelen er omtrent den samme som etter straffeloven 1902 § 229 andre straffalternativ hvor arbeidsudyktigheten måtte ha vart i to uker.
- (27) Isolert sett kvalifiserer skaden i vår sak til domfellelse etter § 273.
- (28) Lagmannsretten har imidlertid lagt avgjørende vekt på at skaden er påført med «særlig farlig redskap», jf. § 274 første ledd bokstav f og at den hadde stort skadepotensiale. I tråd med min gjennomgang foran, er dette alene ikke tilstrekkelig til å domfelle etter bestemmelsen, og jeg mener handlingen må nedsubsummeres til § 273.
- (29) *Straffutmålingen*
- (30) Jeg nevner innledningsvis at nedsubsummeringen fra § 274 til § 273 ikke endrer den straffbare handlingens karakter. Nedsubsummeringen får derfor ikke nevneverdig betydning for straffutmålingen.
- (31) I Rt-2007-1052 anslo Høyesteretts flertall straffenivået uten formildende omstendigheter til «i området 90–120 dager», se avsnitt 10. Ved omtalen av fremtidig straffenivå for overtredelse av § 274 anslår departementet i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 430 at et tilsvarende tilfelle bør straffes med fengsel i seks måneder. Som nevnt er skaden i vår sak

noe mindre enn i Rt-2007-1052. På den andre siden slo A med stor kraft, med en flaske, og hendelsen fant sted på et offentlig sted. Lagmannsrettens utgangspunkt med seks måneders fengsel hvis en voksen person hadde begått den aktuelle handlingen, synes dermed forsvarlig.

- (32) Det foreligger skjerpene omstendigheter, jf. straffeloven § 77. Handlingen er «begått med midler ... som er særlig farlige» og hadde «stort skadepotensial», jf. § 77 bokstav a. Videre kunne et «vesentlig mer alvorlig resultat ... ha blitt følgen», jf. § 77 bokstav c. Samtidig må straffen reduseres fordi handlingen er utført i en nødvergesituasjon, men hvor det etter § 18 første ledd bokstav c ikke er grunnlag for straffrihet, jf. § 78 bokstav a sammenholdt med § 80 bokstav d nr. 2.
- (33) Straffen må også reduseres fordi A var 17 år på gjerningstidspunktet, jf. straffeloven § 78 bokstav i. HR-2016-1364-A gjaldt et seksuallovbrudd hvor straffen for en voksen person ville vært fengsel i seks til syv år, jf. avsnitt 43. Straffen for den 16 år gamle gjerningspersonen ble redusert til fire år, hvorav tre år ble gjort betinget. Lagmannsretten i vår sak idømte samfunnsstraff ut fra As lave alder på gjerningstidspunktet. Jeg er enig i dette, men mener at det i tillegg bør gjøres en reduksjon i samfunnsstraffen og den subsidiære fengselsstraffen. Alle omstendigheter tatt i betraktning er jeg kommet til at samfunnsstraffen kan settes til 60 timer, subsidiært 60 dagers fengsel.
- (34) Forsvareren har argumentert for at tidsbruken for domstolene kan tilsi at hele straffen gjøres betinget. Jeg kan ikke slutte meg til dette. Straffesaken fikk en utsettelse på drøyt tre måneder ettersom fornærmede studerte i utlandet på det tidspunktet saken var berammet i tingretten. Fornærmede var et sentralt vitne og kunne ikke avhøres over telefon. Saken måtte derfor omberammes. For øvrig har det ikke vært liggetid eller sendrektighet i saken. Det foreligger et mindre brudd på fristene i straffeprosessloven § 275 andre ledd. Jeg kan likevel ikke se at tidsbruken har en slik lengde eller karakter at det kan gi grunnlag for å gjøre straffen betinget. Den kan heller ikke lede til ytterligere reduksjon i straffen.
- (35) I lagmannsrettens domsslutning er gjennomføringstiden for samfunnsstraffen satt til fire måneder. Etter straffeloven § 49 andre ledd jf. § 31 tredje ledd andre punktum, skulle gjennomføringstiden vært satt til 120 dager.
- (36) Jeg stemmer for denne

DOM :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at A, født 00.00.2001, dømmes for overtredelse av straffeloven § 273, og at straffen settes til samfunnsstraff i 60 – seksti – timer med en gjennomføringstid på 120 – hundreogtjue – dager, subsidiært fengsel i 60 – seksti – dager.

- (37) Kst. dommer **Sverdrup:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (38) Dommer **Steinsvik:** Likeså.
- (39) Dommer **Møse:** Likeså.
- (40) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (41) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at A, født 00.00.2001, dømmes for overtredelse av straffeloven § 273, og at straffen settes til samfunnsstraff i 60 – seksti – timer med en gjennomføringstid på 120 – hundreogtjue – dager, subsidiært fengsel i 60 – seksti – dager.